

Н. В. Чен, О. І. Золотарьова, Л. Г. Кондратова

ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА

РІВЕНЬ – СТАНДАРТ

2-ге видання, перероблене
відповідно до Програми-2010

Харків
«Видавничча група “Основа”»
2011

УДК 37.016+930.85
ББК 74.26+63.3(ТТД)-7
Х-99

Серія «Мій конспект»
Заснована 2008 року

2-ге видання, перероблене

Художня культура. 10 клас [Текст] : Методичний посібник / Н. В. Чен, О. І. Золотарьова, Л. Г. Кондратова. — 2-ге вид., перероб. — Х. : Вид. група «Основа», 2011. — 87, [1] с. : табл., схеми. — (Серія «Мій конспект»).

ISBN 978-617-00-0750-6.

Посібник містить (за новою програмою 2010 р.) календарно-тематичне планування курсу «Українська художня культура. 10-й клас», 17 планів-конспектів уроків, що розташовані на аркушах із перфорацією та полями для нотаток. У Додатках вміщено рекомендації з організації проектної діяльності учнів 10-го класу на уроках художньої культури. Для вчителів художньої культури.

**УДК 37.016+930.85
ББК 74.26+63.3(ТТД)-7**

ISBN 978-617-00-0750-6

© Чен Н. В., Золотарьова О. І., Кондратова Л. Г., 2010
© ТОВ «Видавнича група «Основа», 2011

ЗМІСТ

Від авторів	4
Календарно-тематичне планування	5
Розділ I. ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА УКРАЇНИ ВІД НАЙДАВНІШИХ ЧАСІВ ДО КІНЦЯ XVI ст.	7
Тема 1. ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО	7
<i>Урок № 1.</i> Зразки образотворчого мистецтва Трипільської та скіфської культури. Мистецтво грецьких міст Північного Причорномор'я	7
<i>Урок № 2.</i> Художня культура Київської Русі: архітектурні споруди, монументальний живопис (мозаїки та фрески), іконопис, книжкова мініатюра. Художня культура польсько-литовської доби	11
Тема 2. МУЗИЧНА І ТЕАТРАЛЬНА КУЛЬТУРА	15
<i>Урок № 3.</i> Первісні музичні інструменти. Музична культура античних міст Північного Причорномор'я. Музична культура Київської держави. Стародавня народна творчість: епос, календарно-обрядові та родинно-обрядові пісні. Обрядовий прагтеатр (стародавні народні ігри, свята). Мистецтво скоморохів	15
Розділ II. ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА УКРАЇНИ XVII—XVIII ст.	19
Тема 1. ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО	19
<i>Урок № 4.</i> Художня культура козацької доби. Стиль бароко в українському мистецтві (архітектура)	19
<i>Урок № 5.</i> Стиль бароко в українському мистецтві (іконопис, портретний живопис, гравюра). Народна картина «Козак Мамай»	23
Тема 2. МУЗИЧНА І ТЕАТРАЛЬНА КУЛЬТУРА	27
<i>Урок № 6.</i> Думи та історичні пісні. Мистецтво кобзарів і лірників. Хоровий концерт та його творці (М. Березовський, А. Ведель, Д. Бортнянський). Збірка «Сад божественних пісень» Г. Сковороди. Шкільний театр, зв'язок із викладанням поезики та риторики. Вертеп	27
Розділ III. УКРАЇНСЬКА ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА XIX ст.	33
Тема 1. ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО	33
<i>Урок № 7.</i> Архітектура та скульптура (І. Мартос, Л. Позен та ін.). Палацово-паркові комплекси	33
<i>Урок № 8.</i> Живопис і графіка; творчість Т. Шевченка та ін. Декоративно-прикладне мистецтво	37
Тема 2. МУЗИЧНА КУЛЬТУРА	43
<i>Урок № 9.</i> Народна музика: соціально- та родинно-побутові пісні. М. Вербицький: історія створення твору «Ще не вмерла Україна». М. Лисенко — основоположник національної композиторської школи в Україні	43
Тема 3. ТЕАТРАЛЬНА КУЛЬТУРА	47
<i>Урок № 10.</i> Театр корифеїв: представники, репертуар, значення в історії культури. Творчий шлях М. Заньковецької	47
Розділ IV. УКРАЇНСЬКА ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА XX ст.	51
Тема 1. ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО	51
<i>Урок № 11.</i> Український авангард. Архітектура і скульптура. Живопис і графіка	51
<i>Урок № 12.</i> Основні центри художніх промислів	55
Тема 2. МУЗИЧНА КУЛЬТУРА	57
<i>Урок № 13.</i> Хорова, вокально-симфонічна і симфонічна музика (Л. Ревуцький, Б. Лятошинський, С. Людкевич, М. Скорик, Є. Станкович та ін.). Камерні жанри вокальної та інструментальної музики. Напрями популярної музики. Музичне виконавство	57
Тема 3. ТЕАТРАЛЬНА КУЛЬТУРА	61
<i>Урок № 14.</i> Провідні актори та режисери українського театру. Лесь Курбас та ін. Сучасний драматичний, музичний і ляльковий театр	61
Тема 4. КІНОМИСТЕЦТВО	65
<i>Урок № 15.</i> Ігровий кінематограф. Світове значення творчості О. Довженка. «Поетичне кіно»	65
<i>Урок № 16.</i> Фольклор — основне джерело розвитку української анімації («козацький» серіал та ін.)	69
<i>Урок № 17 (варіант I).</i> Узагальнення	71
<i>Урок № 17 (варіант II).</i> Узагальнення	73
Додаток. Методика організації проектної діяльності учнів на уроці та у позаурочний час	75
Література	87

ВІД АВТОРІВ

Із метою підвищення статусу дисциплін естетичного циклу в системі загальної середньої освіти в Україні запроваджено новий предмет — «Художня культура», що дозволяє інтегрувати знання учнів старшої школи з музичного й образотворчого мистецтва. Виокремлення української художньої культури у 10-му класі як частини курсу «Художня культура» зумовлене необхідністю збереження національних пріоритетів освіти. Водночас, для органічного формування у свідомості молодого покоління загальнолюдських цінностей учителів під час викладання курсу варто робити акцент не на тому, що роз'єднує культури різних народів, а на тому, що їх об'єднує, адже національно-патріотичне й полікультурне виховання ефективніше відбувається через ціннісний вплив мистецтва.

Сучасний урок художньої культури спрямований на формування у старшокласників свідомого художньо-естетичного ставлення до мистецтва, має розвивати в учнів відчуття успіху від власних досягнень у культурно-мистецькій царині, впевненість у спроможності самостійно розв'язувати художні завдання.

Викладання курсу «Художня культура» повинно бути насиченим не тільки інформативно, але й емоційно. У навчальній програмі зазначено, що на уроці має панувати атмосфера святковості, гармонії та доброзичливості, яка сприятиме кращому усвідомленню учнями творів мистецтва й викликатиме позитивні емоції від спілкування з мистецтвом.

Особливістю організації навчально-виховного процесу на уроках художньої культури є творчість, співпереживання та інтерпретація, яким властивий активно діалогічний характер. Саме «діалог культур», як відзначають автори навчальної програми з художньої культури, дає змогу особистості не тільки залучитися до загальнолюдських цінностей, але й самовизначитися у світі культури, удосконалюючи насамперед власний духовний світ. Сучасна освіта тяжіє до персоніфікованого характеру, що дозволяє кожному педагогові обрати особистісні напрями, способи фахового зростання тощо. Учитель художньої культури має бути готовим до інноваційної діяльності, упровадження активних методів навчання, варіативної реалізації основних положень Державного стандарту загальної середньої освіти з урахуванням типу школи, можливостей педагогічного колективу тощо.

Останнім часом у педагогіці значну увагу приділяють проектній діяльності. Саме проектна діяльність, на думку авторів програми, є найсприятливішою технологією для створення на уроках художньої культури атмосфери взаємодії вчителя й учнів, творчості, умов для всебічного розвитку учнів.

Цей посібник повністю відповідає новій навчальній програмі 2010 р. курсу «Українська художня культура. 10-й клас» (рівень — стандарт) для 11-річної школи, а також навчальному посібнику «Художня культура України» (автори: Л. Масол, С. Ничкало, Г. Веселовська, О. Онищенко).

Наведені плани-конспекти уроків* учитель може використовувати на свій розсуд (повністю або частково) — залежно від рівня підготовки учнів конкретного класу. Плани-конспекти уроків розташовані на відривних аркушах із перфорацією (що зручно для звітності) та полями для нотаток. Посібник також містить орієнтовне календарно-тематичне планування курсу «Українська художня культура. 10-й клас». У Додатках вміщено рекомендації з організації проектної діяльності учнів 10-го класу на уроках художньої культури.

*Н. В. Чен,
О. І. Золотарьова,
Л. Г. Кондратова*

* Розширеніші й детальніші матеріали до планів-конспектів уроків — див. у виданні: *Н. В. Кондратюк, Г. І. Санєєва. Усі уроки художньої культури. 10 клас. — 2-ге вид., перероб. — Х. : Вид. група «Основа», 2011. — (Серія «Усі уроки»).*

КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ

Українська художня культура

10-й клас

(17 годин, 0,5 години на тиждень, із них 1 година — резервний час)

№ уроку	Дата проведення уроку	Тема уроку	Примітки
Розділ I. Художня культура України від найдавніших часів до кінця XVI ст. (3 години)			
Тема 1. Образотворче мистецтво			
1		Зразки образотворчого мистецтва Трипільської та скіфської культури. Мистецтво грецьких міст Північного Причорномор'я	
2		Художня культура Київської Русі: архітектурні споруди, монументальний живопис (мозаїки та фрески), іконопис, книжкова мініатюра. Художня культура польсько-литовської доби	
Тема 2. Музична і театральна культура			
3		Первісні музичні інструменти. Музична культура античних міст Північного Причорномор'я. Музична культура Київської держави. Стародавня народна творчість: епос, календарно-обрядові та родинно-обрядові пісні. Обрядовий пратейтер (стародавні народні ігри, свята). Мистецтво скоморохів	
Розділ II. Художня культура України XVII—XVIII ст. (3 години)			
Тема 1. Образотворче мистецтво			
4		Художня культура козацької доби. Стил ь бароко в українському мистецтві (архітектура)	
5		Стил ь бароко в українському мистецтві (іконопис, портретний живопис, гравюра). Народна картина «Козак Мамай»	
Тема 2. Музична і театральна культура			
6		Думи та історичні пісні. Мистецтво кобзарів і лірників. Хоровий концерт та його творці (М. Березовський, А. Ведель, Д. Бортнянський). Збірка «Сад божественних пісень» Г. Сквороди. Шкільний театр, зв'язок із викладанням поезії та риторики. Вертеп	
Розділ III. Українська художня культура XIX ст. (4 години)			
Тема 1. Образотворче мистецтво			
7		Архітектура та скульптура (І. Мартос, Л. Позен та ін.). Палацово-паркові комплекси	
8		Живопис і графіка; творчість Т. Шевченка та ін. Декоративно-прикладне мистецтво	
Тема 2. Музична культура			
9		Народна музика: соціально- та родинно-побутові пісні. М. Вербицький: історія створення твору «Ще не вмерла Україна». М. Лисенко — основоположник національної композиторської школи в Україні	
Тема 3. Театральна культура			
10		Театр корифеїв: представники, репертуар, значення в історії культури. Творчий шлях М. Заньковецької	

№ уроку	Дата проведення уроку	Тема уроку	Примітки
Розділ IV. Українська художня культура XX ст. (6 годин)			
<i>Тема 1. Образотворче мистецтво</i>			
11		Український авангард. Архітектура і скульптура. Живопис і графіка	
12		Основні центри художніх промислів	
<i>Тема 2. Музична культура</i>			
13		Хорова, вокально-симфонічна і симфонічна музика (Л. Ревуцький, Б. Лятошинський, С. Людкевич, М. Скорик, Є. Станкович та ін.). Камерні жанри вокальної та інструментальної музики. Напрями популярної музики. Музичне виконавство	
<i>Тема 3. Театральна культура</i>			
14		Провідні актори та режисери українського театру. Лесь Курбас та ін. Сучасний драматичний, музичний і ляльковий театр	
<i>Тема 4. Кіномистецтво</i>			
15		Ігровий кінематограф. Світове значення творчості О. Довженка. «Поетичне кіно»	
16		Фольклор — основне джерело розвитку української анімації («козацький» серіал та ін.)	
Узагальнення (1 година)			
17		Узагальнення	

Розділ І. ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА УКРАЇНИ ВІД НАЙДАВНІШИХ ЧАСІВ ДО КІНЦЯ XVI ст.

Тема 1. ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО

УРОК № 1

Тема. Зразки образотворчого мистецтва Трипільської та скіфської культури. Мистецтво грецьких міст Північного Причорномор'я

Мета: розширювати уявлення учнів про витоки української культури; поглиблювати знання з історії Трипільської та скіфської культури, культури міст Північного Причорномор'я; розвивати вміння аналізувати та характеризувати особливості різних культур; виховувати поважне ставлення до культурної спадщини.

Оснащення. *Зоровий ряд:* зображення зразків трипільської кераміки, скіфських прикрас (золотий гребінь, золота пектораль) та зброї; фотографії руїн Херсонесу, Ольвії, зразків чорнофігурних і червонофігурних грецьких ваз, ювелірних виробів грецьких майстрів; схеми*.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Актуалізація опорних знань

Бесіда

- ♦ Що вам відомо з курсу історії про поселення трипільців?
- ♦ На яких землях мешкали скіфи та сармати?
- ♦ Які пам'ятки давніх міст Північного Причорномор'я збереглися до нашого часу?

III. Мотивація навчальної діяльності

Учитель. Людей в усі часи цікавила історія їх походження. Якщо шукають коріння українського народу, обов'язково згадують про Трипільську цивілізацію, культуру скіфів і сарматів та грецьких міст Північного Причорномор'я. Сьогодні за допомогою усного журналу «Таємниці давніх цивілізацій на теренах українських земель» ми відповімо на питання «Де шукати витоки наших традицій та культури?»

IV. Викладення нового навчального матеріалу

1. Розповідь учителя

Перша сторінка нашого журналу присвячена таємницям Трипільської культури. *Трипілля* — це колыска українського народу: перший хліб, перший метал, початок української культури... Село Трипілля на Обухівщині сьогодні відоме всьому світу завдяки археологові Вікентію Хвойці, який відкрив стоянки давніх людей, що жили тут 6—8 тисяч років тому, та вивчав їх самобутню й дивовижну культуру.

Одна з таємниць Трипілля — знайдені археологами рештки тисяч спалених будівель. Серед руїн знайдено десятки, а іноді й сотні цікавих речей — посудини, інструменти, статуетки людей і тварин, кістки тварин, а інколи й людей. Тривалий час ці споруди були для людей будинками, коморами, храмами, але

* Докладні схеми й таблиці до курсу «Українська художня культура. 10 клас» — див. у виданні: Кондратова Л. Г. *Художня культура. 10 клас : Методичний посібник.* — Х.: Вид. група «Основа», 2010.

згодом вони перетворювалися на житла мертвих — останній прихисток для душ предків. Селище з усіма його спорудами слід було спалити й переселитися на інше місце, до нових полів та угідь.

Ще одна із трипільських таємниць прихована в гончарному мистецтві. Посуд трипільців мав особливе, магічне значення і призначався не тільки для побуту, але й для здійснення обрядів. Тому витвори саме цього виду мистецтва за значущістю прирівнюють до єгипетських пірамід. Майже всі горщики, знайдені археологами, прикрашено символічними знаками, що науковці вважають свідченням зародження писемності. Трипільська кераміка є витонченою за технічним рівнем виконання, розмаїттям і вибагливістю форм, орнаментальністю й художнім рішенням. Цікаво, що цю кераміку виконували без допомоги гончарного круга. До речі, символічні знаки, що ми звикли бачити на українських писанках, походять ще з тих часів. Ще одна загадка, яку залишили нам трипільці, — давньокитайські символи «Інь» та «Янь», що прикрашають трипільські гончарні вироби.

На землях України нині відомо близько 2000 трипільських пам'яток: поселень, могильників, курганів, які досліджують археологи, знаходячи під час розкопок важливий матеріал для відтворення історії, відкриваючи тисячі шедеврів давнього мистецтва.

Друга сторінка нашого журналу є не менш цікавою. Вона розповість про *культуру скіфів*. Термін «скіфська культура» має різні тлумачення.

По-перше, це культура власне скіфів, які, за спогадами Геродота, оселилися вздовж північного чорноморського узбережжя між Дунаєм та Доном у VII ст. до н. е. Це були розрізнені племена переважно іранського походження.

По-друге, у ширшому значенні, цей термін використовують для назви культури, яка була поширена у степовій та лісостеповій зонах від Чорного моря на північ (здебільшого басейни нижньої та середньої течії річок Буг, Дніпро, Дон).

Скіфи відзначалися дуже високим рівнем розвитку матеріальної культури, що стала відомою завдяки чисельним розкопкам степових курганів. Ці кургани були гробницями скіфської знаті. Найцінніші експонати знайдено в кургані Кюль-Оба поблизу Керчі, який було розкопано 1830 р., та у Чортомлику (нині — Дніпропетровська обл.) — у 1862—1863 рр. Поховання містять певний набір зброї (бронзові наконечники стріл, металеві кинджали й мечі, бойові сокири) та кінської зброї. У багатих могилах знайдено мідний, золотий і срібний посуд, грецьку розписану кераміку та амфори з вином, різноманітні прикраси тонкої ювелірної роботи скіфських і грецьких майстрів.

До світових шедеврів, що виявлено серед скарбів скіфських курганів, належать срібне дзеркало (діаметр 0,17 м) із Келермеського кургану (Кубань, Росія), срібні келихи для пиття, золотий гребінь із кургану Солоха (Запорізька обл.), срібна ваза-амфора із Чортомлицького кургану (Дніпропетровська обл.) та ін. Серед цих шедеврів найбільшим археологічним відкриттям XX ст. вважають золоту пектораль із кургану Товста Могила.

Золота пектораль — це нагрудна прикраса у формі місячного серпа, що має ритуальний характер. Золота пектораль має три поля, розділені чотирма крученими гривнами. Центральна композиція розташована на підоснові із золотої пластинки. Кожна смуга пекторалі має власну тему: нижня смуга відображає анімалістичні сцени, середня — «дерево життя», а верхня — сцени із зображенням життя скіфів. Якщо уважніше придивитися до кожної смуги, то можна побачити, що за своїм зображенням вони поділяються на зооморфну, рослинну й антропоморфну, тобто зображують тварин, рослини й людей. Кожна фігурка пекторалі виконана дуже майстерно, передаючи навіть відчуття руху.

І остання, *третья, сторінка* нашого журналу розкриє таємниці загадкових *міст Північного Причорномор'я*. У VIII—VI ст. до н. е. давні греки (елліни), які заклали основи сучасної європейської цивілізації, були змушені освоювати береги Середземного й Чорного морів далеко від своєї батьківщини — Еллади. Малородючі землі й певна перенаселеність країни, політичні конфлікти, а також торговельні інтереси — усе це сприяло масовій міграції греків та заснуванню колоній.

Перші поселення греків виникли в Криму ще у VIII ст. до н. е. Заснування грецьких колоній Пантікапей, Тірітака, Німфей вихідцями з Мілету датують VI ст. до н. е., а у 422 р. до н. е. було засновано Херсонес.

Заснувавши нові міста, греки запровадили в них своє світосприйняття та високу культуру. Тут вони будували храми, театри й стадіони, займалися ремеслами — ткацтвом, ювелірною справою, виготовленням кераміки тощо. Тканини, зброя, ювелірні вироби та кераміка грецьких майстрів відзначалися високим художнім смаком і використовувалися не тільки для потреб грецького населення, але й для торгівлі з варварами та скіфською знаттю.

Херсонес перекладається з грецької як *півострів*. Тут жили землероби й ремісники, лікарі й скульптори, архітектори та художники, історики й поети. У порт Херсонеса заходили торговельні судна із Греції, міст узбережжя Середземного й Егейського морів. Вони привозили чудовий чорнолаковий посуд, статуетки, дорогі тканини, дзеркала, ювелірні вироби. Мешканці міста будували оселі, обробляли виноградники, ловили рибу.

Унаслідок монголо-татарської навали (кін. XIV ст.) місто припинило своє існування. До сьогодні серед руїн Херсонеса підносяться в небо величні колони із проконеського мармуру. Майже 200 років тривають розкопки Херсонеса, але й досі дивують археологів та істориків.

Ще одним містом-полісом був *Пантікапей* (заснований у I половині VI ст. до н. е.), що був розташований на території майже 100 га. Назва міста походить від іранського слова «пантікапа», що означає «рибний шлях». Пантікапей був головним торговельним, ремісничим та культурним центром Північного Причорномор'я. Як і в багатьох грецьких містах, на вершині гори знаходився акрополь із храмами і громадськими спорудами, а на схилах — штучні земляні тераси, де прокладали вулиці, споруджували будівлі.

З II половини VI ст. до н. е. у Пантікапей почали карбувати власні срібні монети (з IV ст. до н. е. — мідні й золоті), але у III—IV ст. н. е. ремісниче виробництво скоротилося й місто поступово занепало. Пантікапей було зруйновано гунами наприкінці IV ст. н. е., збереглося лише невеличке містечко, що мало назву *Боспор*.

Ольвія (перекладається з грецької як *щаслива*) *Понтіїська* — одна з чотирьох найзначніших античних держав Північного Причорномор'я, яка значно вплинула на історію регіону. Давні греки з'явилися тут у 650 р. до н. е. Офіційна назва міста засвідчена у декретах міської влади тих часів, написах на монетах, літературних джерелах.

У деяких творах античних авторів Ольвію називають *Борисфеном* (грецька назва річки Дніпро, поблизу гирла якого і знаходилася Ольвія), а його жителів — *борисфенітами*.

У місті був театр, спогади про який дійшли до нас у літописах.

Мешканці міста активно займалися спортом, змагалися з бігу, стрільби з луку, метання списа та диска, рукопашного бою.

Навіть повсякденний посуд ольвіополітів відзначався вишуканістю, а вироби для святкового столу були справжніми витворами мистецтва — чорнолакові, чорнофігурні й червонофігурні посудини вишуканих форм і пропорцій, із художньо виконаними розписами на міфологічні, історичні, побутові сюжети.

Будинки обов'язково прикрашали невеликими теракотовими, інколи — мармуровими статуетками, що зображали богинь (Деметру, Кору, Кибелу), богів, сіленів, сатирів, еротів, тварин, звичайних людей — дітей, жінок у вишуканому одязі, маски акторів та ін.

Багато зразків дрібної пластики привозили із Греції, інколи — й форми для їх виготовлення.

Місто проіснувало майже тисячу років — з VI ст. до н. е. до IV ст. н. е. — і було зруйноване варварами. Нині значна частина міста затоплена лиманом; заповідна територія міста та некрополя, що збереглася, складає 270 га. Перші наукові розкопки тут було проведено 1801 р., систематичні дослідження розпочалися з 1901 р. Історики стверджують, що знайдено лише $\frac{1}{80}$ історичного скарбу Ольвії.

2. Запис у зошитах

V. Актуалізація набутих знань (рефлексія)

Прийом «Мікрофон»

Закінчіть речення:

- «Трипілля для мене — це...»;
- «Скіфська культура вражає мене...»;
- «Загадковістю міст Північного Причорномор'я є...»

VI. Підбиття підсумків уроку

VII. Домашнє завдання

Групова робота: клас об'єднується в групи. Кожна група отримує завдання — підготувати повідомлення про мистецтво Київської Русі й польсько-литовської доби: *група 1 «Архітектори»* — про архітектурні перлини; *група 2 «Живописці»* — про монументальний живопис (фрески та мозаїки); *група 3 «Іконописці»* — про ікони тих часів; *група 4 «Майстри книжкової мініатюри»* — про мистецтво книжкової мініатюри; *група 5 «Знавці художньої культури польсько-литовської доби»* — про мистецтво (архітектуру, живопис, іконопис) польсько-литовської доби.

УРОК № 2

Тема. Художня культура Київської Русі: архітектурні споруди, монументальний живопис (мозаїки та фрески), іконопис, книжкова мініатюра. Художня культура польсько-литовської доби

Мета: поглиблювати знання учнів з історії та художньої культури Київської Русі й польсько-литовської доби; розширювати уявлення про архітектурні споруди, монументальний живопис та іконопис; розкрити поняття «книжкова мініатюра»; розвивати вміння самостійно знаходити та аналізувати необхідну інформацію, робити висновки, готувати доповіді, працювати у складі невеликих груп; виховувати любов до культури рідного краю.

Оснащення. *Зоровий ряд:* зображення Десятинної церкви, Софії Київської, Золотих воріт, храмів Георгіївського та Ірининського монастирів, Свято-Успенського собору Києво-Печерської Лаври, Михайлівського Золотоверхого собору та ін.; фотографії фресок та мозаїк Софії Київської, ікон (Володимирської Богоматері, Ярославської Оранти та ін.); зразки книжкової мініатюри «Остромирового Євангелія»; фотографії фортець (Хотинської, Луцької та Судацької, Білгород-Дністровської) та фрескових розписів храмів Луцька, Хотина, житійних ікон; схема.

Тип уроку: комбінований урок.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Актуалізація опорних знань

Бесіда

- ♦ Які пам'ятки давньоруської архітектури дійшли до нас? Які видатні імена з ними пов'язані? Які з них вам доводилось бачити?
- ♦ Що з курсу історії вам відомо про польсько-литовську добу?
- ♦ Які історичні події сприяли виникненню польсько-литовської держави?
- ♦ Про які культурні надбання цієї доби ви хотіли б дізнатися?

III. Мотивація навчальної діяльності

IV. Робота над новим навчальним матеріалом

1. Слово вчителя

До сьогоднішнього уроку ви підготували цікаві доповіді, які допоможуть нам перенестись у далекі часи Київської Русі й польсько-литовської доби. Чим же була славетна ця держава? Якою була культура тих часів? Саме про це ми сьогодні й поговоримо.

2. Виступи учнів із повідомленнями, підготовленими в групах

Група 1 «Архітектори»

Основні архітектурні об'єкти:

- палац княгині Ольги на Старокиївській горі — 945 р. (Київ);
- храм Богородиці, відомий як Десятинна церква, — 989—996 рр. (Київ);
- Софія Київська, Золоті ворота, храми Георгіївського та Ірининського монастирів — 1019—1037 рр. (Київ);
- Спасо-Преображенський собор — 1036 р. (Чернігів);
- Свято-Успенський собор Києво-Печерського монастиря — 1073—1077 рр. (Київ);
- Михайлівський Золотоверхий собор — 1108—1113 рр. (Київ).

Більшість відомих нині архітектурних пам'яток було споруджено за часів так званої роздрібненості. Саме тоді в Києві збудували 19 кам'яних споруд. Над містом засяяли бані церкви Спаса на Берестові (1125), Богородиці Пирогощій